

Sosiaali- ja terveysministeriö**18.4.2018****KUULEMISTILAISUUS ASIAKASMAKSULAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTAMISESTA**

Takuusäätiö kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi osana asiakasmaksulainsäädännön uudistamisesta. Takuusäätiö on valtakunnallinen sosiaalialan säätiö, jonka tarkoituksena on tukea kansalaisten velkaongelmien ehkäisyä ja niiden ratkaisemiseen tähtääviä toimintoja. Aivan erityisesti säätiö edustaa niiden henkilöiden näkökulmaa, jotka ovat itse kokeneet talous- ja velkaongelmia. Annamme taloudellista neuvontaa, takaamme järjestelyluottoja, myönnämme luottoja sosiaalisin perustein, edistämme velkojen sovittelua ja kehitämme välineitä taloudenhallinnan tueksi sekä ennen kaikkea tuomme esiin epäkohtia esim. lainsäädännössä. Tavoitteenamme on myös ennaltaehkäistä ylivelkaantumista jokapäiväiseen elämiseen tarvittavien hankintojen vuoksi.

Näkökulmamme siihen, mitä asiakasmaksulainsäädäntöä uudistettaessa pitäisi huomioida, teemme pohjautuen jatkuvaan tiedonvaihtoon oman alamme toimijoiden kanssa niin Suomessa kuin muuallakin Euroopassa sekä ennen kaikkea perustuen niihin noin 8000 asiakastapaukseen ja heidän kertomuksiinsa, joiden kanssa olemme tekemisissä vuosittain.

Takuusäätiön näkemyksen mukaan lakiesityksessä on tuotu hyvin esille se periaate, että yksilön hyvinvoinnin kannalta keskeiset sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut tulee olla kaikkien ulottuvilla tuloista tai varallisuudesta riippumatta. Tätä tarkoitusta edesauttaa velvollisuus alentaa palveluista määrättyä asiakasmaksua tai jättää maksu perimättä siltä osin kuin maksun periminen vaarantaisi asiakkaan tai hänen perheensä toimeentulon edellytyksiä. Takuusäätiön näkemyksen mukaan, asiakasmaksulainsäädäntöä uudistettaessa kannattaisi kiinnittää vielä erityistä huomiota mm. seuraaviin seikkoihin:

Maakunnalle asetettu velvollisuus jättää perimättä tai alentaa asiakasmaksuja on hyvä selvennys. Vaikka voimassa olevan asiakasmaksulain 11 § mahdollistaakin jo nykyisin asiakasmaksujen kohtuullistamisen, on sitä Takuusäätiössä käytettävissä olevien tietojen mukaan sovellettu käytännössä ilmeisen vähäisissä määrin.

Samoin myös yleinen tiedonantovelvollisuus koskien maksun alentamista tai perimättä jättämistä on aiheellinen lisäys julkisen vallan velvoitteisiin. Tämän samoin kuin muidenkin palveluiden kohdalla pitäisikin ongelmien ehkäisyn näkökulmasta kehittää juuri palveluita koskevaa tiedotusta. Aivan erityistä huomiota on Takuusäätiön näkemyksen mukaan kiinnitettävä asian riittävän selkeään ja ymmärrettävään ilmaisemiseen ja siihen, että kansalaisella on mahdollisuus saada neuvontaa asiansa hoitamisessa. Ihmiset joutuvat helposti keskenään eriarvoiseen asemaan, jos tiedoksisaanti riippuu asiointipaikasta tai palvelua antavasta työntekijästä.

Takuusäätiön kokemuksen mukaan asiakkaalle voi jaksottua suuriakin kustannuksia terveystaloudellisiin liittyvistä menoista alkuvuonna, ennen kuin maksukatot ja omavastuuosuudet täyttyvät (asiakasmaksut, lääkekatto, matkakatto). Maksuista muodostuva taloudellinen rasitus painottuu nimenomaan alkuvuoteen, mikä on erityisesti pienituloisille haasteellista. Tässä yhteydessä kannattaisi säätiön mukaan pohtia niin mahdollisuutta taloudellisen rasituksen tasaisempaan jakoon, kuin myös esimerkiksi erilaisten sosiaalisten rahoitusjärjestelyjen tarjoamia mahdollisuuksia. Välttämättömät ja säännölliset menot kuten vuokra, sähkö, puhelin on maksettava myös alkuvuodesta eikä taloudenpidossa helpota tieto, että katot täyttyvät myöhemmässä vaiheessa.

Tiettyjen palvelujen, kuten kotona annettavat palvelut ja suun terveydenhuoltomaksujen sekä toimeentulotuella maksettavien palvelujen, sisällyttäminen maksukattoon on kannatettavaa. Takuusäätiön asiakkailla näkyy erityisesti hammashoiton liittyvien maksujen rästiintymistä tai ettei hoitoon ole hakeuduttu tarpeesta huolimatta varojen puutteesta. Suun terveydenhuolto on kytköksissä moniin perussairauksiin.

Maksukatton seurannan vastuun siirtyminen pois asiakkaalta itseltään on säätiön mukaan myös kannatettava asia. Nyt, kun se on ollut asiakkaan omalla vastuulla, se on Takuusäätiön arvion mukaan jäänyt myös monelta hyödyntämättä joko tietämättömyyden tai osaamattomuuden takia.

Esityksen luvun 5 mukaan maksuja tulee alentaa tai jättää kokonaan perimättä, jos henkilön lakisääteinen elatusvelvollisuus tai muu elatusvastuu tai henkilön tai perheen toimeentulon edellytykset huomioon ottaen siihen on syytä. Tällaisissa tilanteissa jätetään asiakasmaksuja helpostikin maksamatta, koska niistä on helposti saatavilla joustoa taloudenhoitoon, mutta toisaalta aiheutetaan syvenevä velkakierre.

Ylipäänsä Takuusäätiö kehottaa kiinnittämään huomiota siihen, miten käytännössä asiakkaan maksukyky lasketaan ja tarkistetaan. Kysymys on lähinnä siitä, ymmärtääkö ja onko asiakkaalla käytössään tieto siitä, milloin hänen tulee ilmoittaa muutoksista maksukyvyssään.

Maakunnalla olisi jatkossa korostunut vastuu velkojana, koska sillä on paremmat mahdollisuudet arvioida asiakkaan tilannetta kuin muilla velkojilla. Perintälain mukaan maakunta voi siirtää asiakasmaksusaatavansa toimeksisaajan, esimerkiksi perimistöimiston, perittäväksi. Jos maakunta antaa perinnän toimeksisaajalle, sen on Takuusäätiön näkemyksen mukaan valvottava riittävästi toimeksisaajan perintämenettelyä, koska perintää ammattimaisesti harjoittavat eivät toimi virkavastuulla.

Ulosottokelpoisten julkisoikeudellisten saatavien perintämenettelyn toteuttamista arvioitaessa tulisi huomioida se, miten minimoitaisiin perinnästä asiakkaalle aiheutuvat kulut, vaarantamatta saatavien saamista. Nykyisin ulosotossa olevista kaikista perittävistä veloista ylivoimaisesti suurin ryhmä ovat julkisoikeudelliset maksut. Vaikka jatkossa nykyistä paremmin alennettaisiin asiakasmaksuja tai jätettäisiin kokonaan perimättä pienituloisimpien asiakkaiden kohdalla, niin silti niitä jäänee jatkossakin maksamatta.

TAKUUSÄÄTIÖ

Juha A. Pantzar
toimitusjohtaja